

การเปรียบเทียบหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท

กับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก:

กรณีศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

A Comparison of the Principles of Community Assistance in Theravada

Buddhism with the Principles of Community Pastoral Care in

the Roman Catholic Way of Life: A Comparative Case Study

of Two Communities in Prachuap Khiri Khan Province

¹พระอาทิตย์ อาทิจจวโล (กรุดทอง) และ ²คองสฤษณ์ แพงทรัพย์

¹Phra Athit Athichavamsa (Krudthong) and ²Khongsaris Pangthrap

^{1,2}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: artid7836@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised:** August 25, 2024; **Accepted:** August 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท 2) เพื่อศึกษาหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก 3) เพื่อเปรียบเทียบหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน 2) ปิยวาจา ให้คำปรึกษาและวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรม 3) อุตถจริยา ช่วยเป็นแหล่งจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ ได้ตลอดเวลา 4) สมานัตตตา ปฏิบัติคล้อยตามกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด 2. หลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ได้แก่ 1) หลักความรักความเมตตา การฟื้นฟูความเชื่อ 2) หลักเกื้อกูล พระสงฆ์อภิบาลชุมชนโดยเข้าเยี่ยมเยียนสัตบุรุษในชุมชน และ 3) การแบ่งปัน คือ ความรัก และการช่วยเหลือแบ่งปัน 3. เมื่อนำหลักการสงเคราะห์ชุมชนของทั้งสองศาสนามาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง พบว่า ความเหมือนของทั้ง 2 ศาสนานั้น จุดประสงค์หลัก คือ ดำเนินการเพื่อป้องกัน แก้ไขช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ในชุมชนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ความแตกต่าง คือหลักธรรมของแต่ละศาสนาที่นำมาปฏิบัติ ทำให้เกิดคุณูปการของการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 2 ศาสนานี้สามารถนำวิธีการสงเคราะห์ชุมชนในพระพุทธศาสนา เชื่อมโยงกับการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ได้

คำสำคัญ: ชุมชนวิถีพุทธ; ชุมชนวิถีคริสต์; การสงเคราะห์ชุมชน; การอภิบาลชุมชน

Abstract

This research article aims to 1) Principles of community assistance in Theravada Buddhism 2) Principles of community pastoral care in the Roman Catholic way and 3) compare the similarities and differences of the Theravada Buddhist community with the principles of community pastoral care of the Roman Catholic Christian community.

Research results found that: 1. The principles of community assistance in Theravada Buddhism include the 4 principles of Sangha Vatthu, consisting of 1) alms, providing assistance and support to the community, 2) piyavaja, giving advice and temples as a source of Dhamma learning, 3) Atthacariya, helping as a source of volunteerism. Able to help other communities at any time. 4) Samanatta. Strictly comply with the rules and regulations of the community. 2. Principles of love and kindness. Restoring faith 2) principles of support, monks caring for the community by visiting the faithful in the community, and 3) sharing, which is love and helping share. 3. When comparing the principles of community assistance of the two religions to compare the similarities and differences, it was found that the similarities of the two religions have the main purpose is to act to prevent Edit Help and encourage those who experience various difficulties in the community to be able to help themselves. The difference is the principles of each religion that are put into practice. This makes the contribution of a comparative study of these two religions able to connect the methods of community care in Buddhism with community care in Christianity.

Keywords: Buddhist Community; Christian Community; Community Assistance; Pastoral Care According.

บทนำ

ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์ (อภิตตยา จารุจินดา, 2556) ศาสนามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน ชุมชนได้รับอิทธิพลจากบทบาทผู้นำศาสนา ระบบความเชื่อถือจึงมีอิทธิพลมาก สถาบันศาสนามีหน้าที่สำคัญอยู่หลายประการ การเสริมบทบาทและความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนถือเป็นค่านิยมพื้นฐานของสังคม เพราะศาสนาก่อให้เกิดความเป็นระเบียบขึ้นในสังคม การศึกษาหลักคำสอนของศาสนาทำให้เข้าใจในสังคมหนึ่ง ๆ ได้และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ในความหมายที่แฝงอยู่ในรูปแบบของ “สัญลักษณ์” (ประเวศ วะสี, 2542) ซึ่งคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ได้เสนอว่าวัฒนธรรม, บ่งชี้ถึงรูปแบบของความหมาย (Pattern of meanings) ที่ได้รับสืบทอดกันมาในรูปแบบของสัญลักษณ์ เป็นระบบของแนวคิดที่ได้รับสืบทอดกันมา (Inherited conceptions) และแสดงออกในรูปแบบของสัญลักษณ์ (อคิน รพีพัฒน์, 2551)

วัดและพระสงฆ์คือสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญหน้าที่หลักของพระสงฆ์คือการศึกษาปฏิบัติธรรมและการสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แพร่หลายและสืบทอดคำสอนของศาสนาให้คงอยู่ในสังคมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา วัดในฐานะองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในสังคมไทย และเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในอดีตวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือและเป็น

ศูนย์รวมในด้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยนัยนี้วัดและพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่สำคัญของประเทศชาติ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2552)

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก มีธรรมเนียมในการยกย่องคริสตชนที่ปฏิบัติตนด้วยความรักและความมั่นคงในองค์พระผู้เป็นเจ้า ยอมสละชีพเพื่อความศรัทธา ยอมรับความยากจนถือความบริสุทธิ์มีความ นอบนอบ และถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน ให้เป็นศาสนบุคคลผู้ศักดิ์สิทธิ์หรือเรียกว่า “นักบุญ” เป็นผู้สืบทอดศาสนา โดยยึดมั่นในหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์ ให้ความช่วยเหลือและดูแลคนอื่น ๆ ในคริสตจักร หรือชุมชนของพวกเขาอภิบาลในความรู้สึกลี้สามารถนำไปใช้กับการฟัง การสนับสนุน ส่งเสริม และตีสอน ชุมชนแห่งความเชื่อ หมายถึง สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ มีความคิดความเข้าใจและการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ (บาทหลวงสมชัย พิทยาพงศ์พร, 2566)

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลักคือการศึกษาตามหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา เนื่องจากพระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า บทบาทของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน พุทธทาสภิกขุกล่าวถึง บทบาทที่พระสงฆ์ทำได้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ(เบญจมา มังคละพฤกษ์, 2552) คือ พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชน ด้วยการแนะนำให้ประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่โอกาส 2) ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมให้มีการเรียนและสอบธรรมศึกษาแก่เยาวชน และ 3) เป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำในการทำงาน การเป็นผู้ประสานเพื่อให้เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่าย เป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการพัฒนา นอกจากนั้นท่านยังเป็นวิทยากรให้ความรู้และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทนั้นจะเกิดขึ้นและประสบความสำเร็จได้ ต้องได้รับการเรียกร้องหรือตอบรับหรือตอบสนองจากสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันวัด ที่ยังมีวัฒนธรรม ประเพณีค่านิยม และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา

คริสต์ศาสนาเน้นหลักคำสอนที่ช่วยให้ผู้ศรัทธาถือปฏิบัติตนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจิตวิญญาณ กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต และการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมมีความเชื่อในคำสอนและการเลียนแบบการดำเนินชีวิตอย่างพระเยซูคริสต์เป็นสิ่งสำคัญซึ่งทรงสอนให้คริสเตียนสำแดงความรักที่มีต่อพระเจ้าที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ (ยูทเธอร์แลนด์ พินิจและคณะ, 2566) “ความรัก” ถือเป็นหัวใจสำคัญและพื้นฐานคำสอนของศาสนาคริสต์ซึ่งความรักขององค์พระผู้เป็นเจ้า เป็นความรักที่มีต่อมนุษย์โดยปราศจากเงื่อนไข (อภิชาติ นามวงศ์, 2549) พันธกิจเพื่อสังคม เป็นการกระทำตามพระมหาบัญญัติข้อที่สองขององค์พระเยซูคริสต์ มีใจความว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” (มธ. 22:39) คำว่า “เพื่อนบ้าน” ในที่นี้หมายถึงเพื่อนมนุษย์ ซึ่งรวมถึงเพื่อนต่างศาสนาและผู้คนในสังคม ด้วยเหตุนี้องค์คริสต์ทั่วโลกจึงมักกำหนดให้พันธกิจเพื่อสังคมเป็นนโยบายหนึ่งขององค์กร และจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม โดยเฉพาะการทำดีต่อผู้ที่ขัดสน ผู้ด้อยโอกาส ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือถูกกดขี่ข่มเหง ทั้งนี้การทำดีจะต้องมีพื้นฐานมาจากความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์แสดงออกเป็นการกระทำ

อย่างชัดเจน ซึ่งสิ่งพิเศษคือความกรุณาคือการมีความเข้าใจความเดือดร้อนของผู้อื่น ควบคู่กับความปรารถนาจะแบ่งเบาหรือบรรเทาความเดือดร้อนนั้น พันธสัญญาจะติดตามพระผู้ช่วยให้รอดเป็นพันธสัญญาของความกรุณาอยาก “แบกภาระของกันและกัน” (โมไซยาห์ 18: 8) งานมอบหมายให้ดูแลผู้อื่นเป็นโอกาสให้ปฏิบัติศาสนกิจเช่นพระเจ้าจะทรงทำด้วย “เมตตาคนที่ยังสงสัยอยู่” (ดา 1: 22) พระเจ้าทรงบัญชาให้ “แสดงความกรุณาและความปรานีต่อพี่น้องของตน” (ศคย. 7: 9)

ชุมชนคริสตชนที่สมาชิกทุกคนในชุมชน ทั้งบาทหลวง นักบวช และฆราวาส ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยมีประสบการณ์การประทับอยู่ของพระเยซูเจ้าผู้ทรงกลับคืนพระชนมชีพใน “พระวาจา” ที่พวกเขาแบ่งปันและใน “ศีลมหาสนิท” ที่พวกเขาเข้าไปรับในพิธีบูชาขอบพระคุณ การมีประสบการณ์ชีวิตกับพระเยซูคริสต์เจ้าผู้ทรงกลับคืนพระชนมชีพดังกล่าว จะขับเคลื่อนสมาชิกแต่ละคนให้ออกไปประกาศข่าวดี และแบ่งปันประสบการณ์ความเชื่อในชีวิตของตนให้แก่บุคคลที่อยู่รอบข้างในทุกซอกทุกมุมของชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ทั้งกับผู้ที่เป็นคริสตชนและกับผู้นับถือศาสนาอื่น เพื่อให้ความมุ่งหวังนี้ประสบความสำเร็จ พระศาสนจักรแนะนำให้ฟื้นฟูกลุ่มชุมชน (บาทหลวงอภิสิทธิ์ กฤษเจริญ และคณะ, 2554) องค์คริสตมีความโดดเด่นด้านงานพันธกิจเพื่อสังคม เป็นองค์กรร่วมพันธกิจมีเจตจำนงที่จะดำเนินตามแบบอย่างขององค์พระเยซูคริสต์พระผู้ช่วยให้รอดในการทำงานร่วมกับคนยากไร้ และด้อยโอกาส ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้น แสวงหาความยุติธรรมและเป็นพยานถึงข่าวประเสริฐแห่งแผ่นดินของพระเจ้า โดยมุ่งมั่นดำเนินพันธกิจด้วยแนวทางที่ผสมผสานและครบบริบูรณ์ ได้แก่ การพัฒนาชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิต มีฐานที่ชุมชนอย่างยั่งยืน และเน้นความต้องการที่จำเป็น การบรรเทาทุกข์ฉุกเฉินในการช่วยคนผู้ประสบทุกข์ภัยจากความขัดแย้ง หรือวินาศภัย การส่งเสริมความยุติธรรมในสังคมในการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ยากไร้ การร่วมพันธกิจกับคริสตจักรเพื่อช่วยเหลือคริสตจักรทำพันธกิจของตนเองให้สมบูรณ์

บทบาทของพระสงฆ์และบาทหลวง จะเห็นได้ว่าสังคมปัจจุบันมีบทบาทอย่างมากในแง่ของความสุข เวลา การปฏิสัมพันธ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงน้อย ผู้คนมีความเคารพยำเกรงซึ่ง กันและกัน คนในชุมชนสังคมต่างคนต่างรู้หน้าที่ของตน หน้าที่ของกันและกันว่าควร หรือต้องทำอะไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องมีการวางเป้าหมาย ในการพัฒนา และสิ่งที่ควรพัฒนาเป็นประการแรกคือ การพัฒนาคน เพื่อนำศักยภาพของคนมาใช้ใน การบริหารงาน การมีเศรษฐกิจเจริญได้ต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคน และต้องพัฒนา แบบองค์รวม ซึ่งเป็นการพัฒนาทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้ประสานเกื้อหนุนสอดคล้องกัน จึง เป็นหนทางที่ทำให้การพัฒนาถูกต้องและยั่งยืนนำไปสู่อารยธรรมที่ยั่งยืน ถ้าจะแก้ปัญหาของโลกให้ สำเร็จนามมนุษย์ไปสู่ชีวิตที่ดีงามมีความสุขอย่างอารยชนผู้มีอารยธรรมที่แท้จริงได้ มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตเป็นระบบ และต้องพัฒนาให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลโยงประสานกันครบทั้งสามด้าน คือ ตัวมนุษย์เอง สังคม สิ่งแวดล้อม และการพิจารณาให้ตลอดรวม เรียกว่า ระบบองค์รวมสมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในด้านความเหมือนกันและความแตกต่างกันในประเด็นหลัก คือ แนวคิดทฤษฎี หลักการ การประยุกต์ใช้ การสังเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนาเถรวาทและ

หลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก และความร่วมมือกันระหว่างศาสนาในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างการสงเคราะห์ชุมชนวิถีศาสนาพุทธนิกายเถรวาทและการอภิบาลชุมชนวิถีศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท
2. เพื่อศึกษาหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก
3. เพื่อเปรียบเทียบหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนดังนี้

1. ปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก และคัมภีร์สำคัญของศาสนาคริสต์ คือ ไบเบิล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ชุมชนวัดแสงอรุณ ตำบลวัดแสงอรุณ อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมชนวัดวังยาว ตำบล กุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

1. พระสงฆ์และบาทหลวงที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ จำนวน 2 รูป
2. ผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้านศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
3. ประชากรในชุมชนวัดพุทธและคริสต์ในพื้นที่ จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1. การสำรวจ โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นที่จะต้องประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการสำรวจนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ขั้นตอน คือ 1) สำรวจทางโทรศัพท์ 2) ลงพื้นที่สำรวจรายบุคคล 3) สัมภาษณ์ผู้ตอบรับ 4) บอกรายละเอียดของการสำรวจ ผลจากการสำรวจได้รับความร่วมมือจากผู้ตอบรับการสำรวจเป็นอย่างดี

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview) ในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยเลือกสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ บาทหลวง ผู้นำชุมชน และประชาชน โดยจะใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบ

มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลหลักการสงเคราะห์ชุมชนในพระพุทธานิกายเถรวาทและการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกถูกต้อง และครอบคลุมประเด็นที่ศึกษามากที่สุด

3. การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษารวมทั้งการเข้าไปร่วมกิจกรรมและเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยมีการสังเกตดังนี้

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้การสังเคราะห์ชุมชนของวัดในปี 2565 ให้มีความสอดคล้องกับชุมชนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม การตั้งประเด็น การเก็บรวบรวมข้อมูลและพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมทำกิจกรรม รวมถึงความก้าวหน้าในการสังเคราะห์ชุมชนวัด

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากผู้วิจัยอาศัยประสบการณ์จากการเป็นพระสงฆ์ในชุมชนกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชน เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ การรับบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของความช่วยเหลือโดยเจ้าอาวาสมอบหมายให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรมเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการ วิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสาร ที่แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิด หลักการ วิถีชุมชน ความสัมพันธ์พื้นฐานทางศาสนา และการประยุกต์หลักธรรมคำสอน ดังนี้

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คัมภีร์พระคริสต์ธรรม ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ พ.ศ. 2531 และหลักคำสอนและพันธสัญญา

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ การสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสงเคราะห์ชุมชนของศาสนาพุทธและการอภิบาลชุมชนของศาสนาคริสต์ โดยเป็นการศึกษาเฉพาะพุทธานิกายเถรวาทและคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ประกอบด้วย 1) หนังสือและตำรา 2) งานวิจัย 3) วิทยานิพนธ์ 4) บทความวิชาการ 5) บทความวิจัย 6) วารสาร 7) ออนไลน์

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูลก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัย โดยใช้นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 หลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันเป็นนักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากมีบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการเทศน์ปาฐกถาธรรม สนทนาธรรม หรือบรรยายธรรมตามวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ พระสงฆ์ยังมีบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นบทบาทในพันธกิจตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564

(1) หลักการสำคัญของงานสงเคราะห์ชุมชนในศาสนาพุทธทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ รั้งจักกับวัตตนสูตร 2 ประการ คือ กามสุขัลลิกานุโยค คือการหมกหมุ่นในความสุขทางกาม กับอัตตคิลมถานุโยค คือการทรมานตนให้ลำบาก มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง (มรรคมืองค์ 8) หลัก 4 ส. สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และอริยสัจ 4 แล้วนักชุมชนสงเคราะห์ยังได้ยึดถือหลักการทางวิชาชีพอื่น ๆ อีก 7 ประการ คือ 1) หลักปัจเจกภาพของบุคคล 2) หลักการยอมรับในศักดิ์ศรีของมนุษย์ 3) หลักการไม่ตำหนิ ติเตียน 4) หลักการให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง 5) หลักในการรักษาความลับ 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการรู้จักสังวรให้ตนเอง

(2) ลักษณะชุมชนวิถีพุทธ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ครอบคลุมทั้งระดับพฤติกรรม จิต และปัญญา ลักษณะของความเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธหลักๆ ดังต่อไปนี้คือ 1) ศาสนาพุทธคือศาสนาหลักของชุมชน 2) วัดคือศูนย์กลางของชุมชน 3) พระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางพุทธประจำบ้าน 4) งานประเพณีไม่ทิ้งลักษณะทางพุทธ 5) การตรวจสอบพฤติกรรมมักอ้างอิงพุทธศาสนา 6) การสงเคราะห์ศาสนสถาน เชิงสร้างสรรค์ และ 7) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ศิลสำหรับผู้ประพฤติดี คือ สัปปริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 ศิลการเป็นสมาชิกชุมชน คือ สีสสามัญญตา ธิญญีสสามัญญตา ศิลของผู้นำชุมชน คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และโยยาคติ

(3) บทบาทของพระสงฆ์ในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทกับการสงเคราะห์ชุมชน ประกอบด้วย 3 หลักใหญ่ คือ 1. สงเคราะห์ช่วยเหลือ เป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือทางตรงในแบบให้เปล่า ซึ่งการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ประชาชนทั้งในยามปกติที่เป็นการช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต 2. สนับสนุนเกื้อกูล หมายถึง การที่พระสงฆ์ให้การสนับสนุนชุมชนหรือหน่วยงาน/องค์กรสาธารณะที่ต้องการความช่วยเหลือ และ 3) สนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมด้านอาชีพและเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายให้แก่ประชาชน

(4) หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการชุมชนสงเคราะห์ หลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ การนำเอาหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับงานสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 เพื่อ การยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานหมู่ชนไว้ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือการให้ชุมชนเกาะกุมกุมกันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมการเสริมสร้างความปรองดองของการอยู่ร่วมกันในชุมชน พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมพื้นฐานของงานชุมชน

สงเคราะห์ ซึ่งเน้นที่การช่วยเหลือบุคคลให้สงเคราะห์จนกระทั่งสามารถช่วยตนเองได้นั้นก็สอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ให้บุคคลฝึกตนเพื่อให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ และทศพิธราชธรรม หลักการสำคัญในการกล่อมเกล่าอารมณ์ หรือเป็นธรรมที่หล่อเลี้ยงอารมณ์ของคนที่เป็นผู้นำเพื่อให้ผู้นำสามารถกำกับ และควบคุมอารมณ์ของผู้นำให้สามารถบริหารจัดการอารมณ์ และความรู้สึกของตัวเองให้มีสุขภาพจิตดี คุณภาพจิตดี และสมรรถภาพจิตดี เป็นหลักปฏิบัติสำหรับกล่อมเกล่าจิตใจเพื่อให้สามารถปรับใจให้สอดคล้องกับวิกฤติการณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ และทดสอบจิตใจ และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ไม่มีอคติ และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนเป็นสำคัญ

(5) การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับชุมชนวิถีพุทธปัจจุบันนี้ทางพระพุทธศาสนาก็มีกลยุทธ์ในการสร้างคนให้เป็นคนปกติคือเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คือ มีศีล มีสมาธิ มีปัญญาเข้าใจลักษณะการดำเนินชีวิตที่ดีงามประกอบด้วยหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 อันเป็นธรรมชาติหรือคนที่แท้เป็นคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์เนื่องจากธรรมะนี้ จะทำให้บุคคลรู้จักการดำเนินชีวิตที่ดีงามด้วยตนเองและช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุข หลักอริยสัจ 4 เป็นเรื่องของเหตุและผล หลักโยนิโสมนสิการ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและหาแนวทางที่จะช่วยกำจัดปัญหา และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบรรลุเป้าหมายของความสำเริง

วัตถุประสงค์ที่ 2 หลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า คริสตจักรเป็นแหล่งแห่งความหวังที่พระเยซูคริสต์ทรงสถาปนาขึ้น เพื่อจะสำแดงให้คนใน ชุมชนได้เห็นและรับความรักของพระเจ้า อีกทั้งเชิญชวนผู้คนได้เข้ามาสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อพระองค์ คริสตจักรเป็นพระกายของพระเยซูคริสต์บนโลกนี้ที่มีบทบาทสำแดงอาณาจักรของพระเจ้าและกระทำพันธกิจตามที่พระเยซูคริสต์มอบหมายคือการสำแดงความรักและมอบสัมพันธภาพที่ดีเยี่ยมแก่ผู้คนเปลี่ยนแปลงชีวิตผู้คนในชุมชนกับชุมชนเพื่อชุมชน อันเป็นพันธกิจที่สำคัญของคริสตจักรคือการดูแลหรืออภิบาลชีวิตของผู้คนในชุมชน

(1) หลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ คือการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนคริสต์ บนพื้นฐานของความรักเมตตา ความเสียสละ ด้วยความสุภาพถ่อมตน และความยากจนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน

(2) ชุมชนคริสต์มีลักษณะทั้งแบบที่เป็นกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันด้านวัฒนธรรมศาสนา และมีแนวปฏิบัติหรือแบบแผนพฤติกรรมบนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาของตนเอง

(3) บทบาทของบาทหลวงในการอภิบาลชุมชน ได้แก่ 1) บทบาทบาทหลวงผู้สืบทอดงาน พระคริสตเจ้า 2) บทบาทหน้าที่ประกาศก ผู้ประกาศข่าวดีแห่งอาณาจักรของพระเจ้า ซึ่งมีหน้าที่ผู้บันดาลความศักดิ์สิทธิ์โดยอาศัยบูชามิสซาศีลศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ 3) บทบาทผู้มีหน้าที่นำประชากรของพระเจ้า คือ การปกครองเอาใจใส่สัตบุรุษเยี่ยงนายชุมพบาลที่ดี

(4) หลักคำสอนสำคัญในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับการอภิบาลชุมชน จากพระคัมภีร์ภาคพันธมิตรสัญญาเดิมเป็นเรื่องการดูแลเลี้ยงดูชุมชนให้มีความสัมพันธ์บนพื้นฐานคุณค่าของพระเจ้า ความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ต้องมีคุณค่าแห่งพระบัญญัติ 10 ประการ วิธีอภิบาลชุมชนจากพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ คือ ต้อง

ประกอบด้วย ความรักความเมตตา เคารพซึ่งกันและกัน เกื้อกูลและแบ่งปัน และมีความเป็นพี่น้องกัน และหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้วิถีศาสนาคริสต์ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความอดทนอดกลั้น การให้อภัย และบัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ ไม่กราบไหว้รูปเคารพ ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว ไม่ฆ่าคน นับถือบิดามารดา ไม่ลักทรัพย์ ไม่คิดมิชอบ ไม่โลภของคนอื่น ไม่ผิดประเวณี วันอาทิตย์เป็นวันของพระเจ้า และไม่ินทาวาว่าร้ายผู้อื่น

(5) หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้วิถีศาสนาคริสต์ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความอดทนอดกลั้น การให้อภัย และบัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ ไม่กราบไหว้รูปเคารพ ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว ไม่ฆ่าคน นับถือบิดามารดา ไม่ลักทรัพย์ ไม่คิดมิชอบ ไม่โลภของคนอื่น ไม่ผิดประเวณี วันอาทิตย์เป็นวันของพระเจ้า และไม่ินทาวาว่าร้ายผู้อื่น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก พบว่า

(1) เปรียบเทียบหลักการสงเคราะห์ชุมชนในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทกับการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า หลักการสงเคราะห์ชุมชนในศาสนาพุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งสองด้าน คือด้านจิตใจ และด้านวัตถุ ด้านหลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ลักษณะคล้ายคลึงกับศาสนาพุทธ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ กล่าวคือ ด้านจิตใจ เป็นการสอนและพัฒนาให้คริสตศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นแท้ของพระวรสารในพระคัมภีร์เมื่อเข้าใจถึงหลักคำสอนแล้วคริสตศาสนิกชนก็จะรับรู้ถึงสิ่งที่พระเยซูเจ้านั้นถ่ายทอดให้คริสตศาสนิกชนนั้นได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ด้านวัตถุ มุ่งการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนวัดให้เป็นชุมชนแห่งความเชื่อที่มีชีวิตชีวา

(2) เปรียบเทียบลักษณะชุมชนวัดตามวิถีพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับชุมชนวัดตามวิถีคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า ลักษณะชุมชนวิถีพุทธได้รับการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีประเพณีและการมีส่วนร่วมทางศาสนาที่เหมือนกันของชุมชน ส่วนลักษณะชุมชนวิถีคริสต์ มีลักษณะชุมชนคล้ายกับชุมชนศาสนาพุทธ ชุมชนหมู่คณะคริสตชน มีแก่นกลางของชีวิตหมู่คณะอยู่ที่องค์พระเยซูคริสต์เจ้า มีการอ่านพระวาจาไตร่ตรองแบ่งปันประสบการณ์ ภาวนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพบปะและหล่อเลี้ยงชีวิตของสมาชิก

(3) เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทกับการสงเคราะห์ชุมชนกับบทบาทพระสงฆ์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับการอภิบาลชุมชน พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทกับการสงเคราะห์ชุมชน 2 ด้าน ได้แก่ 3.1 พัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน 3.2 การพัฒนาด้านวัตถุ เน้นสงเคราะห์ด้านการสาธารณสุข ในด้านต่าง ๆ ส่วนบทบาทการอภิบาลชุมชนของคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกนั้น ลักษณะคล้ายศาสนาพุทธนิกายเถรวาท แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ คือ การเผยแผ่ศาสนาและการสงเคราะห์ด้านการศึกษา สร้าง ความเชื่อ การดำเนินชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม

ของชุมชนคาทอลิก 2) การพัฒนาด้านวัตถุคือการอภิบาลด้านการช่วยเหลือผู้ยากไร้และการส่งเสริมอาชีพและการปรับปรุงชุมชนในด้านต่าง ๆ

(4) เปรียบเทียบหลักคำสอนสำคัญในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการสังคมนาสงเคราะห์ชุมชนกับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่เกี่ยวข้องกับการอภิบาลชุมชน พบว่า หลักคำสอนสำคัญในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการสังคมนาสงเคราะห์ชุมชน ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 และหลักสาราณียธรรม ส่วนหลักคำสอนสำคัญในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่เกี่ยวข้องกับการอภิบาลชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับศาสนาพุทธ ได้แก่ 1) หลักความรัก (ความรักและความเมตตาในเพื่อนมนุษย์) 2) หลักคำสอนเรื่องการแบ่งปันและการให้ทาน (การเสียสละหรือการสงเคราะห์) 3) จิตอาสา (เป็นผู้ที่เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น)

(5) เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมในศาสนาพุทธนิกายเถรวาทกับการสงเคราะห์ชุมชนกับหลักธรรมในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับการอภิบาลชุมชน พบว่า พบว่า หลักคำสอนสำคัญ 2 ศาสนา ได้แก่ พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ พบว่า ศาสนาพุทธประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการสงเคราะห์ชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ 1. หลักธรรมด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 2. หลักธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ 1) อุตถจริยา 2) สมานัตตตา ซึ่งสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในศาสนาคริสต์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. หลักธรรมฝ่ายจิต ได้แก่ หลักความรักความเมตตาธรรม 2. หลักธรรมฝ่ายกาย ได้แก่ หลักการช่วยเหลือเกื้อกูล และหลักความเสมอภาค

(6) เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธชุมชนวัดวังยาว ตำบลกุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์ของชุมชน วัดแสงอรุณ ตำบลวัดแสงอรุณ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ของหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธชุมชนวัดวังยาว ตำบลกุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้ 1) หลักการ ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 2) ทาน วิธีการ ช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน ปิยวาจา วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรม อุตถจริยา เป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ ได้ตลอดเวลา สมานัตตตา ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด 3) ผลสัมฤทธิ์ ประชากรในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีปรองดองกันจึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสงบสุข ส่วนหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์ของชุมชน วัดแสงอรุณ ตำบลวัดแสงอรุณ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ 1) หลักการ หลักความรักความเมตตา หลักเกื้อกูล การแบ่งปัน, 2) วิธีการ หลักความรักความเมตตา หลักเกื้อกูล การแบ่งปัน 3) อุดมการณ์ เชื่อศรัทธาและไว้วางใจในพระเจ้า ชุมชนชีวิตที่มีความรักมั่นคงในความรักพระเจ้าและรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง มีความความเสียสละและการแบ่งปัน และความเห็นใจกัน

อภิปรายผลการวิจัย

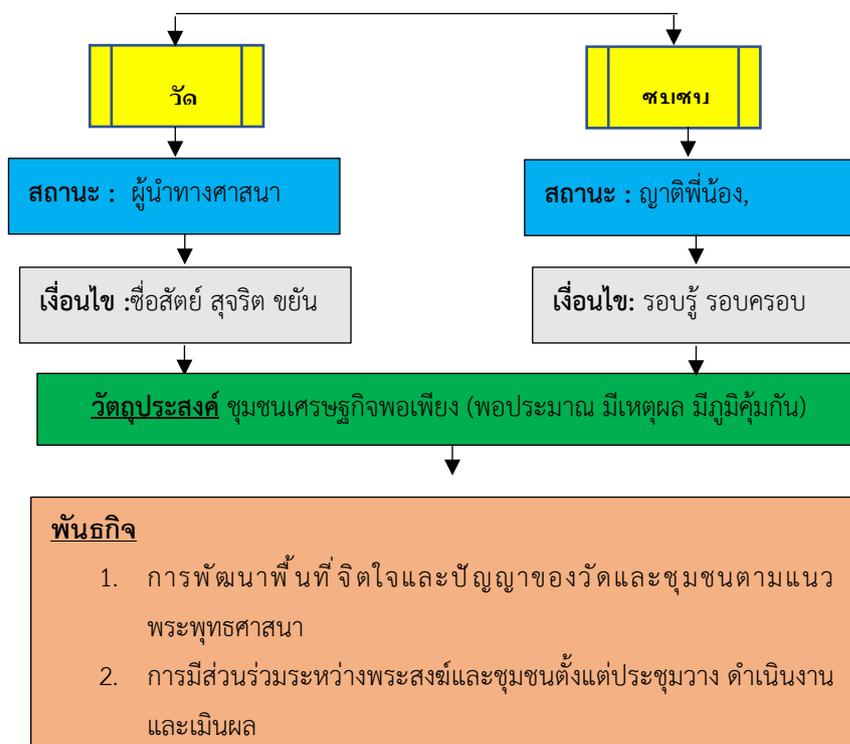
วัตถุประสงค์ที่ 1 หลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน บ้านกับวัดต้องผนึกกันให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น ร่วมคิด ร่วมทำกับชาวบ้าน พระสงฆ์เป็นแกนกลางของชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการขับเคลื่อนในด้านการสงเคราะห์ พระสงฆ์ทำงานเป็นผู้ประสาน กระตุ้นส่งเสริม เพื่อให้เกิดการพัฒนา โดยใช้หลักสังคหวัตถุในการสงเคราะห์ทั้งสองด้าน คือ ด้านจิตใจ และด้านวัตถุ ให้มีการพัฒนาควบคู่กันไป ให้ในการพึ่งพาอาศัยกันสอดคล้องกับแนวคิดของ พระราชาธรมณี (ประยุทธ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2543) ได้กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ไว้ว่า “การที่พระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือในฝ่ายตนเองก็มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย ในฝ่ายความสัมพันธ์กับสังคมทุกชั้น ก็มีหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ด้วย และสอดคล้องกับ พระเด่นชัย ยโสธโร (สุขทิพัฒน์) และคณะ (2565) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาและชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม พร้อมกับการพัฒนาความสัมพันธ์กับสังคมด้วยการพัฒนาการส่งเสริมกิจกรรมที่ดีมีคุณค่าให้ต่อเนื่องและต้องยึดหลักการในการพัฒนาคือความเป็นกลางทางการเมือง เป็นผู้ให้สติและปัญญาแก่สังคม และต้องอยู่เหนือความขัดแย้งพร้อมกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชน จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำแตกต่างในเรื่องชนชั้นในสังคมให้น้อยลงมีความเสมอภาคเป็นธรรมแก่สังคม

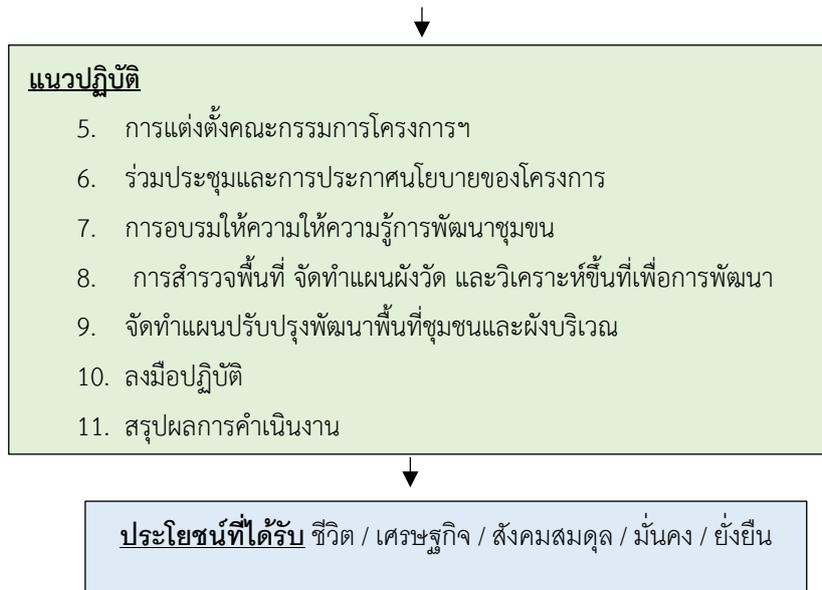
วัตถุประสงค์ที่ 2 หลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า การช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนคริสต์ บนพื้นฐานของความรักเมตตา ความเสียสละ ด้วยความสุภาพถ่อมตน และความยากจนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาติ นามวงษ์ และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า การอภิบาลชุมชนตามหลักจิตตารมณ์ คือการอภิบาลที่มุ่งเน้นความรักเมตตาเป็นสิ่งสำคัญในการประกาศข่าวดีแก่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างความเชื่อ และผู้อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยไม่จำกัดเชื้อชาติหรือศาสนา ให้ความช่วยเหลือคนยากจน คนพิการ คนป่วย คนชราที่ถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า และคนที่อยู่ชายขอบของสังคม บนพื้นฐานของความรักเมตตา ความเสียสละ ด้วยความสุภาพถ่อมตน และสอดคล้องกับ พระคาร์ดินัล ฟรังซิส เซเวียร์ และเกรียงศักดิ์ โกวิทวานิช (2558) กล่าวว่า หลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ คือการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนคริสต์ บนพื้นฐานของความรักเมตตา ความเสียสละ ด้วยความสุภาพถ่อมตน และความยากจนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก พบว่า หลักการสงเคราะห์ชุมชนในศาสนาพุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งสองด้าน คือด้านจิตใจ และด้านวัตถุ ด้านหลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ลักษณะคล้ายคลึงกับศาสนาพุทธ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ กล่าวคือ ด้านจิตใจ เป็นการสอนและพัฒนา

ให้คริสตศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นแท้ของพระวรสารในพระคัมภีร์เมื่อเข้าใจถึงหลักคำสอนแล้วคริสตศาสนิกชนก็จะรับรู้ถึงสิ่งที่พระเยซูเจ้านั้นถ่ายทอดให้คริสตศาสนิกชนนั้นได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ด้านวัตถุ มุ่งการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนวัดให้เป็นชุมชนแห่งความเชื่อที่มีชีวิตชีวา สอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) (2543) กล่าวไว้ว่า โดยอาศัยบทบาทและสถานะในความเป็นผู้นำทั้งทางโลกและทางธรรมช่วยเหลือสังคมในทุกรูปแบบ บางครั้งออกมาในรูปแบบของการพัฒนาทางด้านวัตถุบางครั้งออกมาในรูปแบบของการพัฒนาทางด้านจิตใจหรือ แม้กระทั่งออกมาในรูปแบบของการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจควบคู่กันไป ยังผลให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ จำเริญ ภาวิจิตร (2557) กล่าวว่า วิถีชุมชนวัดคริสต์ : พระศาสนจักรที่ทุกคนต่างร่วมมือกัน วิถีชุมชนวัดเป็นการดำเนินชีวิตตามวิถีทางคริสตชนที่มีพระคริสตเจ้าเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต ซึ่งแนววิถีทางการดำเนินชีวิตนี้ได้รับการปฏิบัติมายาวนาน เริ่มตั้งแต่กลุ่มคริสตชนสมัยแรกเริ่ม พวกเขาดำเนินชีวิตโดยมีพระคริสตเจ้าเป็นศูนย์กลาง โดยมีพิธีบิปปังหรือพิธีบูชาขอบพระคุณเป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตคริสตชน อีกทั้งการชุมนุมกันเพื่อรับฟังพระวาจาของพระเจ้าอย่างสม่ำเสมอ ฟังคำสอน คำอธิบายจากบรรดาอัครสาวก และเจริญชีวิตเป็นประจักษ์พยานถึงคุณค่าแห่งพระวรสารท่ามกลางเพื่อนพี่น้อง ในหมู่พวกเขาไม่มีใครใดขัดสนเพราะพวกเขาได้เจริญชีวิตในความรัก ความเป็นหนึ่งเดียว และทุกคนต่างสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพระศาสนจักรที่ต้องมีส่วนร่วม

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

หลักการสงเคราะห์ชุมชนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งสองด้าน คือด้านจิตใจ และด้านวัตถุ ด้านหลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์ลักษณะคล้ายคลึงกับศาสนาพุทธ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ กล่าวคือ ด้านจิตใจ เป็นการสอนและพัฒนาให้คริสตศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นแท้ของพระวรสารในพระคัมภีร์ เมื่อเข้าใจถึงหลักคำสอนแล้วคริสตศาสนิกชนก็จะรับรู้ถึงสิ่งที่พระเยซูเจ้านั้นถ่ายทอดให้คริสตศาสนิกชนนั้นได้ ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ด้านวัตถุ มุ่งการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนวัดให้เป็นชุมชนแห่งความเชื่อที่มีชีวิตชีวา ในลักษณะของความแตกต่างหลักการสงเคราะห์ชุมชนในพระพุทธศาสนากับหลักการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์คือหลักการของแต่ละศาสนา หลักความเชื่อในศาสนา และลำดับขั้นตอนการพัฒนาชุมชนในแต่ละศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า การสงเคราะห์ชุมชนในพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับการอภิบาลชุมชนในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีจุดประสงค์เดียวกันคือการช่วยเหลือคนในชุมชนที่เดือดร้อนให้บรรเทาเบาบางและสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้นำชุมชน เป็นต้น สามารถนำแนวทางการสงเคราะห์ชุมชนในพระพุทธศาสนา และการอภิบาลชุมชนในคริสต์ศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชุมชนเพื่อให้เกิดชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาท คณะสงฆ์ควรสนับสนุนพระ สังฆาธิการผู้ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้คุณค่า โดดเด่นด้วยการยกย่องเชิดชูให้ปรากฏในสังคม เพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาต่อไป

2.2 ศึกษาหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก การวางแผนการดำเนินงาน การทำกิจกรรม การสรุปและการประเมินผลงานให้สอดคล้องกับความสำเร็จ และจิตตารมณ์ของพระศาสนจักรคาทอลิก เป็นเหตุให้ต้องมีกรฟื้นฟูจิตตารมณ์พื้นฐานของกลุ่มกิจการคาทอลิก เพื่อให้บังเกิดผลขึ้นต่อ คริสตชนที่เข้าร่วมบางส่วนของคนในชุมชนวัด

2.3 เปรียบเทียบหลักการสงเคราะห์ชุมชนวิถีพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับหลักการอภิบาลชุมชนวิถีคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ผู้วิจัยทำการศึกษาต่อไป อาจเปรียบเทียบประเด็นด้านหลักธรรมอย่างเดียวของ 2 ศาสนาที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรอื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- จำเรียง ภาวิจิตร. (2557). *ปัจจัยพื้นฐานในการเป็นวิถีชุมชนวัด/ชุมชนคริสตชนพื้นฐานในประเทศไทย*. รายงานวิจัย ศูนย์วิจัยค้นคว้าศาสนาและวัฒนธรรม: วิทยาลัยแสงธรรม.
- บาทหลวง ดร.อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ และคณะ. (2554). *ปัจจัยพื้นฐานในการเป็นวิถีชุมชนวัด/ชุมชนคริสตชนพื้นฐานในประเทศไทย*. ศูนย์วิจัยค้นคว้าศาสนาและวัฒนธรรม. นครปฐม: วิทยาลัยแสงธรรม.
- เบญจมา มังคละพลฤกษ์. (2552). *พระกับการเมือง หลวงตามหาบัวกับทักษิณ บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. นนทบุรี: บ้านหนังสือ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระคาร์ดินัล ฟรังซิสเซเวียร์ และเกรียงศักดิ์ โกวิทวาณิช. (2558). *ศิษย์พระคริสต์เจริญชีวิตประกาศข่าวดีใหม่*. กรุงเทพฯ: มปป.
- พระเด่นชัย ยโสธโร (สุขพิพัฒน์) และคณะ. (2565). บทบาทพระสงฆ์ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 5(1), 12-34.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิลป์ชัย เขาว์เจริญรัตน์. (2549) *หลักความเชื่อคริสเตียน*. กรุงเทพฯ: สถาบันคริสเตียนศึกษาและพัฒนาคริสตจักร.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2531). *พระคริสตธรรมคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ (ฉบับ 1971)*. กรุงเทพฯ: สมาคมพระคริสตธรรมไทย.

วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2567) : **บทความวิจัย** - 195 -

สมาคมคริสตธรรมในประเทศไทย. (2541). *ไบเบิล พระคริสต์คัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิม*. กรุงเทพฯ: คริสตธรรมในประเทศไทย.

อภิชาติ นามวงษ์. (2564). การอภิบาลคริสตชนคาทอลิกตามจิตตารมณ์ความรักเมตตาของพระสงฆ์คณะธรรมทูตไทย. *วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม*. 13(2), 235-300.